

PARLAMENTARNE VOLITVE V ITALIJI IN SLOVENCİ

"... Slovenska skupnost je obdržala svoje pozicije in svoje postojanke, kar ji vliva novega upanja za boj pri prihodnjih volitvah..." je izjavil strankin deželni politični tajnik dr. Drago Štoka. "Deželno tajništvo Slovenske skupnosti je ocenilo volilne izide v parlament in ugotovilo pravilnost ter utemeljenost odločitve Slovenske skupnosti za samostojen nastop. Volilci so potrdili veliko zaupanje slovenski stranki, ki je v teh odločujočih trenutkih za italijansko državo izbrala slovensko pot tudi v političnem smislu. Glasovi Slovenske skupnosti so stalni in zvesti, zato je upati, da se bo v bodoče vedno več Slovencev strnilo okrog slovenske liste," pravi strankin komunikar po volitvah. "Priznati moramo, da nas je izid volitev za Slovensko skupnost prijetno presenetil, saj je politična formacija zbrala na senatnih volitvah nekaj nad devet tisoč glasov in na poslanskih nekaj nad osem tisoč... Izidi parlamentarnih volitev so... za Slovensko skupnost spodbudni, saj pomenijo med drugim dobro pripravo za prihodnje deželne volitve..." zaključuje svoj komentar tržaški NOVI LIST. Lastne sodbe o volitvah goriški KATOLIŠKI GLAS 24, junija ni objavil, ugotovil je v glavnem le, da je del Slovencev volil Krščansko demokracijo kot "sad neodgovornega nago-varjanja" z anonimnim pismom, sicer pa je list komentar prepustil deželnemu tajništvu Slovenske skupnosti. (Zdi se verjetno, da bo lasten komentar sledil kasneje.)

Iz gornjega bi torej izhajalo, da je bilo z volitvami 20. junija in samostojno slovensko listo vse v redu. Če potem po teh izjavah preberemo številčno analizo našega političnega sodelavca v današnji številki, ne moremo verjeti svojim očem: ali živi naš sodelavec v Zmešani deželi ali pa komentatorji na Primorskem ne znajo brati številk odnosno imajo iz psiholoških razlogov svoje volilce za analfabete, ki da sami iz objavljenih številk itak ne bodo znali izluščiti resnice.

Ne glede na to, če odobravate samostojen nastop ali ne, ostaja dejstvo, da je Slovenska skupnost v primerjavi z lanskoletnimi upravnimi volitvami zdaj izgubila nad tisoč glasov. Primerjavo je treba izvršiti z poslanskimi volitvami, in ne s senatnimi, ker gre pri prvih dveh za isto starostno volilno dobo, ne glede na to, da je vedno treba sprejeti za analizo najbolj neugodne podatke, če hočete iz rezultatov potegniti zdravilne zaključke.

Komentatorji se tolažijo z uspehom na neprimoreških področjih to je izven Goriškega in Tržaškega, in upajo, da bo to igralo važno vlogo na prihodnjih volitvah

r. j. za deželno zbornico jeseni 1978. Čeprav je časa za politično delo tam še polno dve leti, le ostaja dejstvo, da na teh deviških področjih oddani glasovi za Slovensko skupnost niso bili kompaktni ampak raztreseni po raznih krajih; kdor bo hotel za deželne volitve kandidirati svojo listo na tem novem področju, kot je na primer Beneška Slovenija, bo moral vložiti listo v več okrožjih z najmanj tristo predlagatelji. To ni malo, če pogledamo zadnje rezultate, ko se število oddanih glasov suče okoli tristo.

Tudi spričo tega se nam zdi preuranjeno trditi, da je Slovenska skupnost na volitvah uspela. Toda po drugi strani je gotovo nekaj na tem, da je lastna samostojna lista v nekem smislu odigrala narodno-politično prebujevalno vlogo med Beneškimi Slovenci.

A kljub temu ostaja odprto vprašanje, če je bilo v danih prilikah modro postaviti čisto samostojno listo, ko se je vsa Italija, - hote ali nehote, - odločala med dvema velikima strankama odnosno političnima konceptoma. Kot smo videli, je precej Slovencev, - na obeh straneh, - to drugače razumelo kot so svetovali vodniki Slovenske skupnosti. Politika namreč v svojem končnem smislu in pomenu le ostaja umetnost možnega, gotovo tudi za manjšino. V tej volilni konfrontaciji dveh političnih konceptov menda ni bilo dvoma, na kateri strani stoji Slovenska skupnost, brez ozira na omejene izpolnitve krščanskodemokratskih obljub in ne glede na še ne prepričujoče obljube komunistične partije v opoziciji. V posledicah je šlo za to, ali bo Italija ostala pod demokracijskim sistemom ali pa ga utegne izgubiti, in v naslednjem primeru bi se z njim izgubila tudi Slovenska skupnost.

Noro je seveda trditi, da bi slovenski glasovi za Krščansko demokracijo lahko rešili Italijo kot celoto pred komunizmom, toda lokalno vzeto je slovenski glas lahko zelo odločilen in pomemben, ko gre za izvolitev senatorja ali poslanca. Italijani na primer trdijo, da je Krščanska demokracija izgubila senatorja na Goriškem zaradi samostojne liste Slovenske skupnosti. Če je to res, potem bi se pred volitvami dalo izsiliti od Democristiane visoko ceno za slovenske glasove.

Naš politični sodelavec opozarja na to, kako se bosta zdaj pogledali (že v lokalnem in deželnem okviru!) Krščanska demokracija in Slovenska skupnost, ki prve na volitvah ni podprla.

Ni dvoma, da je bilo tako slovenskim kot italijanskim komunistom do tega, da pride do samostojnega

Zaključek uvodnika: zadnja stran

Na prodaj ni KLIC TRIGLAVA nikdar!

Ljubljanski DNEVNIK že nekaj časa prinaša nadaljevanke "Sence preteklosti" s podnaslovom "Slovenska politična emigracija po tridesetih letih". Avtor je Janez Čuček. V nadaljevanjih št. 21, 22 in 23 (v drugi polovici maja t. l.) se je Čuček lotil tudi KLICA TRIGLAVA, njegovega urednika Pleničarja in stalnega sodelavca dr. Sirca. V naslednjem objavljam ta del feljtona, dodajamo pa tudi Pleničarjevo in Sirčevo izjavo. Ur.

*

"Najpomembnejši neklerikalni stranki sta "Slovenska demokratska stranka" (ki smo jo mimogrede opisali pri formaciji o sestavi "Narodnega odbora za Slovenijo") in "Slovenska pravda."

"Obe sta ostanek bivše liberalne stranke in ljotičevcev, med emigrantskimi krogi pa imata izmed vseh strank, skupin in organizacij najmanjši vpliv, kar je na koncu koncev tudi posledica njune maloštevilnosti. Delujeta na različnih koncih: samo za informacijo podatek, da so njeni pripadniki aktivni kar na štirih celinah - namreč v Južni Ameriki, Severni Ameriki, Evropi in Avstraliji!

"POLITIČNI PROGRAM"

"Njun "Politični program," ki sem ga izluščil iz člankov v časopisih in emigrantskih revijah, bi bil v grobem naslednji: pluralistična, parlamentarna in konfederativna ureditev jugoslovanske skupnosti narodov, "mirna kontrarevolucija" in "narodna sprava."

"Značilnost "slovenske demokratske stranke" je tudi njena razmeroma močna povezanost z nekaterimi institucijami v državah, kjer deluje, kar še posebej velja za obveščevalno-informativne centre.

"Člani "Slovenske demokratske stranke" in "Slovenske pravde" Ljubo Sirc, Dušan Pleničar in drugi, izdajajo v Londonu mesečno revijo KLIC TRIGLAVA v zamejarsko skromni nakladi.

"Ljubo Sirc je bil pristaš ing. Črtomira Nagodeta, ki je pod krinko "sredinsko" usmerjenega politikanta rovaril proti Osvobodilni fronti in deloval proti enotnosti slovenskega narodnega osvobodilnega boja med drugo svetovno vojno.

"Zaradi strupenega nasprotovanja osvobodilnemu gibanju so kaj hitro "prešli vsi pomisleki proti sodelovanju z okupatorjem, ker smo ga smatrali samo še za kamuflažo." (Razprava proti Nagodetu in soobtoženim pred vrhovnim sodiščem leta 1947, zaslisanje Ljuba Sirca stran 146).

"Dušan Pleničar je med drugim sodeloval v pripravljalnem odboru za organizacijo tako imenovanih

"prvih petkov," ki so jih pod plaščem vere izvajali kot propagandne akcije proti razmahu osvobodilnega gibanja in partizanov. Organizacijske zadeve pripravljalnega odbora je vodila pisarna "Katoliške akcije."

GLAVAČEV SODELAVEC

"Dušan Pleničar je bil med drugim sodelavec duhovnika Franca Glavača, med drugo svetovno vojno odkritega oboževalca in sodelavca okupatorjev, ki je z orožjem v roki nastopal proti narodnoosvobodilnemu boju. Glavač je organiziral tako imenovane oborožene "Glavačeve skupine." Sedaj je emigrantski duhovnik v Argentini.

"O Francu Glavaču je za ilustracijo ozadja in okolja, iz katerega je izšla slovenska politična emigracija v Argentini in drugod, vredno povedati nekaj več."

*

Nato se Čuček na široko razpiše o Glavaču, pove, da je bil pred vojno sourednik dijaškega lista Katoliške akcije MI MLADI BORCI, neposredno pred vojno urednik REVIVJE KATOLIŠKE AKCIJE in DOMOLJUBA, nato pa urednik "idejne in notranje politične rubrike" medvojnega SLOVENCA. Za časa okupacije je bil soustanovitelj "Slovenskega narodnega gibanja," v katerem je deloval tudi ing. Franc (Fanouš) Emer. Čuček potem citira SLOVENSKEGA POROČEVALCA od 9. decembra 1941, po čigar pisanju in ugotovitvi Varnostne obveščevalne službe naj bi Emer in Glavač pripravljala umor dr. Aleša Stanovnika, člana vrhovnega plenuma OF. Trdi da sta najela nekega študenta, ki naj bi za 500 lir ubil dr. Stanovnika, a se je fant v zadnjem hipu premislil, zaradi česar so ga potem glavačevci napadli, vendar jim je fant ušel. VOS je likvidirala ing. Emra, češ da ga je osebno sodišče obsodilo na smrt "zaradi sodelovanja z Italijani in delovanja proti narodnoosvobodilnemu boju." Po Emrovem umoru naj bi Glavač prevzel vodstvo Gibanja, toda del aktivnih oficirjev se s tem ni strinjal; zapustili so Glavača in ustanovili plavo gardo, a vseh stikov le niso z njim pretrgali.

Čuček nato piše, da je Glavač z drugimi enakomislnimi slečimi kaplani in župniki začetkom maja 1942 poslal svoje fanatične pristaše v belogardistični štajerski bataljon, "ki so ga za borbo proti slovenski partizanski vojski pri Novem mestu osnovali klerofašistične skupine in Mihailovičev pooblaščenec Karel Novak."

Nato Čuček omenja Glavačevo brezobzirnost, zaradi katere da so celo Italijani predložili škofu dr. Rožmanu, naj Glavača odstrani iz Ljubljanske pokrajine, do česar pa ni prišlo. Glavač je bil avtor knjige "V znamenju Osvobodilne fronte" (marec 1943). Čuček pravi, da vsebuje mnogo laži in potvorb in navaja konkreten primer takega "dokumenta," katerega da je že razkril Franček Saje v svojem "Belogardizmu." In potem

*

"Toda vrnimo se iz medvojnih dni v kasnejše obdobje:

"Pri sovražnem delovanju skupine, ki ji pripada Ljubo Sirc in Dušan Pleničar, je mogoče opaziti neko več kot samo zanimivo podrobnost: namreč povezanost večje ali manjše aktivnosti s tekočimi smotri in interesi politike dežele, v kateri delujeta, do Jugoslavije.

"Prav tako je dovolj jasna povezava med aktivnostjo te skupine in družbenim razvojem v Jugoslaviji. O tem sem se prepiral s primerjanjem objavljenih člankov. V obdobju največje rasti liberalizma se je ta del "Slovenske demokratske stranke" in "Slovenske pravde" tesneje navezal na Cirila Žebota in njegove somišljenike v Združenih državah Amerike, ker so oboji videli v tedanji rasti liberalističnih vplivov v Jugoslaviji plodna tla za delovanje - in tudi skupne točke za to. Po zlomu liberalizma v Jugoslaviji in hkratnemu zmanjšanju Žebotovega zanimanja, oziroma njegovem preobratu, je upadla tudi raven sodelovanja, ki se poslej ni več obnovilo na relaciji Združene države Amerike - Velika Britanija.

"KLIC TRIGLAVA, ki izhaja v Londonu, objavlja različne povzetke v drugih časopisih objavljenih člankov s precej izrazito (le redko prikrito) protijugoslovansko vsebino, vmes pa obilico lastne "proizvodnje."

"KRIV JE SISTEM"

"Tako so se, na primer, kot sem to prebral, v številki 430 z dne 30. junija 1975, neverjetno na široko razpisali o sojenju železničarjema, ki sta zakrivila predlanskim železniško nesrečo pred zagrebško postajo, ko je iztiril ekspresni vlak Atene - Zagreb - Dortmund in je izgubilo življenje 153 potnikov. Iz članka veje trditev, da za nesrečo v bistvu nista kriva železničarja, marveč "sistem", ki dopušča take napake. Dobesedno piše tole: "Kot povračilo za 153 mrtvih je jugoslovanski sistem zahteval dolge zaporni kazni za dva železničarja, ki bosta dolga leta premišljevala o usodni vožnji. Kazen spominja na poganska žrtvovanja bogovom, da bi potolažili njihovo jezo. Dosegla ne bo nič drugega kot občutek zadoščenja med odgovornimi, češ, storili smo nekaj korenitega. V resnici pa utegnejo prav zaradi tega občutka zadoščenja prezreti, da leži prava krivda mnogo višje, kot pri dveh malih in izkoriščanih železničarjih."

"Potem so tu še dolgi sestavki, ki tako ali drugače (v vsakem primeru pa tako, da mečejo slabo luč - posredno ali neposredno) zadevajo sedaj že malce pozabljeno "afero" Kocbek. Sploh je bil Kocbek lani poleti in jeseni neverjetno hvaležna in privlačna tema vseh emigrantskih časopisov in publikacij, za katere je značilno, da od časa do časa kot po dogovoru pograbiyo neko temo in jo potem obravnavajo dobesedno brez konca in kraja. Tako je bilo nekaj časa z liberalizmom, pa potem s Kocbekom in kdo ve, kaj bo naslednja tema.

"KLIC TRIGLAVA skuša prodirati tudi med naše delavce, začasno zaposlene na tujem, pri čemer si pomaga

z duhovščino in vsemi drugimi zvezami.

"To velja tudi za dejavnost le navidezno zmernejše skupine "Slovenske demokratične stranke" in "Slovenske pravde," ki na primer prav s pridom uporabljajo nekatere starejše vezi (še iz časov "hladne vojne") svojih gostoljubnih zaščitnikov v zamejstvu ter se tam povezujejo tudi z liberalno usmerjenimi ostanki hrvaške in srbske emigracije.

"Značilno zanje je, da si prizadevajo (ne tako redko tudi ob podpori oblasti v obeh deželah in političnih strank) zaustaviti proces depolitizacije med izseljenci. Rečeno drugače: med emigranti si prizadevajo znova obuditi zanimanje za politiko in aktivnost, ki zadnje čase zanima vse manj in manj slovenskih političnih emigrantov. "Tudi z menoj so to poskusili," mi je dejal eden izmed političnih emigrantov, ki pa je že pred leti izgubil zanimanje za "politiko."

"Slovenski politični emigranti sodelujejo tudi v nekaterih mednarodnih emigrantskih združenjih in tudi z organizacijami emigrantov drugih jugoslovanskih narodov in narodnosti.

"Vse te skupine so na različne načine (nekatero posredno, nekatere neposredno) povezane z oblastmi in političnimi strankami dežel, v katerih delujejo.

"Včasih te skupine izrabljajo nekatere odprte probleme na najrazličnejših področjih in se poskušajo vključevati v 'iskanje' rešitev."

LJUBO SIRC O NAGODETU

Naš stalni sodelavec dr. Ljubo Sirc nam je poslal naslednjo izjavo:

"Janeza Čučka ne poznam. Če je mlajši človek, je škoda, da se tako krčevito oklepa stalinističnega načina pisanja o političnih nasprotnikih in pisarskih navad, ki so se po Sloveniji razpasle takoj po vojni.

"Pisci, ki so se učili v taki šoli, ne morejo mi-mo obveščevalno-informativnih centrov, dasi že sami več ne vedo, kaj naj bi ti bili. Zelo bi bil hvaležen, če bi tovariš Čuček pojasnil, s kakšnimi obveščevalnimi centri sem povezan jaz.

"Vsakdo, ki ni postal poslušno orodje partijskega vodstva, je politikant, tako po mnenju Janeza Čučka tudi Črtomir Nagode. Ta ni prav nič rovaril proti enotnosti osvobodilnega boja, pač pa se je uprl, ko je videl, da želi odpor proti okupatorju komunistično vodstvo izkoristiti, da bi se polastilo absolutne oblasti. Protestiral je proti "deketu", da se nihče ne sme boriti proti Nemcem izven Osvobodilne fronte, ki so jo komunisti docela imeli v rokah.

"Končno sem tako strupeno nasprotoval osvobodilnemu gibanju, da sem se leta 1944 vrnil iz tujine in se pridružil partizanom, ker sem še vedno upal, da bo s komunisti mogoče govoriti in ne bodo uvedli stalinizma, le da bi se mu čez nekaj let odpovedali.

"Vidim, da bo končno vendarle treba pojasniti, kaj

se je med vojno v Sloveniji dejansko godilo in da ni bilo vse samo črno in belo, kakor bi radi komunisti še danes, dasi so mnoge stvari že precej jasnejše kot so bile še pred nekaj leti."

PLENIČARJEVI PRVI PETKI IN GLAVAČ

"Na Čučkovo pisanje odgovarja tudi urednik KLICA TRIGLAVA Dušan Pleničar:

"Čeprav se m že enkrat zavrnil Frančka Sajeta, ko je objavil svojo knjigo "Belogardizem," da nisem imel nobenega opravka z organizacijo pobožnosti prvih petkov, vidim da Čuček znova ponavlja to izmišljotino. Nimam pojma, kaj naj bi se skrivalo za "prvimi petki"; kolikor se spominjam, je pri njihovi organizaciji menda sodeloval pokojni stric Bogo Pleničar; jaz gotovo ne.

"Z duhovnikom Glavačem med vojno nisem nikoli sodeloval, tudi se nisva nikdar sestala. Poznam ga pa iz Št. Vida, ko je bil prefekt v škofovih zavodih; spričo svojega zanesenjaštva (da ne rečem kaj več,) je večini mojih sošolcev, z menoj vred, bil že tedaj antipatičen in bi gotovo trikrat premislil, če bi mi kdo naročil med vojno sodelovanje z njim. Pač pa so se najina pota indirektno križala, ko so Glavačevi ljudje sodelovali v umoru kapetana Lesjaka, Novakovega pomočnika. V postojanki vaških straž na robu Ljubljane smo imeli svojega zaupnika, ki mi je v mesto prinesel vest, da so glavačevci pravkar ubili Lesjaka, z opozorilom, naj se tudi Novak pazi. Četrtno pozneje sem o vsem tem obvestil majorja Novaka, ki je takoj nato zapustil nekaterim sodelavcem znano skrivališče.

"Že ta dva za lase privlečena argumenta Janeza Čučka dokazujeta, s kako neresnim delom imamo spet opravka; popolnoma po stopinjah Frančka Sajeta in Jožeta Vidica, na katerega se bom še povrnil.

"Sicer pa Čuček skače sam sebi v usta; očita mi "povezanost večje ali manjše aktivnosti s tekočimi smotri in interesi politike dežele, v kateri delujem, do Jugoslavije." Nimam prav nobenih simpatij do socialistične britanske vlade in njene filotitistične zunanje politike. Čuček očitno britanskih vladnih smotrov in interesov do Jugoslavije ali ne pozna, ali pa mi hoče prilepiti etiketo britanskega agenta, na kar sicer cika tudi pozneje proti koncu citiranega članka. Toda tu spet Čuček pobija samega sebe; če bi tako Sirc kot jaz in drugi sodelavci bili agenti njih vlad, potem nam denarja ne bi primanjkovalo, pa bi lahko imeli "manj zanemarljivo skromno naklado" in obliko KLICA TRIGLAVA, kljub temu, da je naše tržišče zaradi politične neodvisnosti po sami naravi mājno omejeno; ali ne bi tudi to potem spodbudilo tuje službe, da bi seogle globlje v mošjno in napravile KLIC TRIGLAVA tehnično in po nakladi bolj sprejemljivega?

"Ničesar nimam proti temu, če recimo Čuček podaja svoje mnenje ali izraža svojo sodbo o Slovenski Pravdi ali o listu, ki ga urejam. Tudi za to njegovo pravico do izražanja svobodnega mnenja se KLIC TRIGLAVA javno bori že skoro trideset let in nudi za to

tudi prostor v listu samem. Obsoditi pa je treba ponarejanje dejstev in izmišljotine, s katerimi hoče nekdo opravičiti ali podpreti svoj argument. To pa ni vredno civiliziranega človeka in razkriva pokvarjenost značaja. Mnenje je svobodno, toda dejstva so nedotakljiva."

VIŠARSKO SLOVENSTVO

LAMBERTA EHRLIČA

26. maja letos je izteklo 34 let, odkar so naročeni morilci partijske VOS-e pred Cirilovim domom v Ljubljani zahrbtno ustrelili Lamberta Ehrliča - sina starodavne slovenske družine v Kanalski dolini, doktorja dveh univerz, insbruške in oksfordske, prvega slovenskega znanstvenika-etnologa, tajnika in zgodovinarja slovenske delegacije na pariški mirovni konferenci po prvi svetovni vojni, rednega profesorja ljubljanske univerze, skrbnika osamljenih slovenskih manjšin v Italiji in Avstriji, podpornika in duhovnega oblikovalca predvojnih rodov slovenskih študentov, zasnovatelja in glasnika "višarskega slovenstva" kot povzeta neuresničenih slovenskih narodno-političnih teženj.

Ob teh izrednih dosežkih in naporih je bil Lambert Ehrlich predvsem dejanski kristjan, zgleden duhovnik in plemenit človek, ki je svojo osebno dobrotnost poleg tilih drugih izpričal tudi Borisu Kidriču, ki je pozneje odločil Ehrlichovo smrt.

Med prvimi v Ehrlichovem krogu slovenskih študentov v Ljubljani je bil Jože Peterlin, ki je marca letos nenadno umrl v Trstu. Posmrtna tržaška *Mladika*, ki jo je Jože ustanovil in vodil, opisuje Peterlinovo povojno prenovitveno snovanje med slovensko manjšino v Italiji. Jože je svoje posebne talente, oplojene in poglobljene v predvojni Ehrlichovi šoli, po vojni zrelo usmeril v novo življenjsko delo med primorskimi Slovenci, prosto vseh drugotnih vezi, matičnih ali emigracijskih, preteklih ali nastajajočih. Tako je Jože Peterlin v zamejski diaspori izpričal širino Ehrlichovega višarstva. Pokojnega Jožeta Peterlina smo se posebej spomnili pri velikonočni maši v Slovenski kapeli v ameriškem Narodnem svetišču v Washingtonu.

V nedeljo 23. maja smo v isti kapeli počastili spomin Lamberta Ehrliča s to-le slovensko molitvijo:

Naj bi Lambert Ehrlich s svojo priprošjno pomagal, da bodo Slovincem prihranjene še hujše preizkušnje, ki jim grozijo iz negotovosti bližnje prihodnosti.

Ciril Žebot,

eden preživelih predvojnih slovenskih študentov iz kroga Lamberta Ehrliča.

PROCES V BEOGRADU

Junija so postavili v Beogradu pred sodišče Vlada Dapčevića, ki je lani avgusta izginil iz Bukarešte, kamor je prišel iz Belgije. Kasneje so titovci izjavili, da so ga aretirali, ko da je ilegalno prestopil romunsko-jugoslovansko mejo. Začetek razprave, ki je bila še javna, je Dapčević dobro izkoristil in ob prisotnosti nekaj javnosti izjavil, da so ga titovski agenti brutalno napadli v Bukarešti, ugrabili in nato pripeljali v Jugoslavijo proti njegovi volji. Ker ni dvoma, da Dapčevića ne bi spoznali za krivega, ga lahko doleti smrtna kazen. Zaradi okoliščin jo potem utegnejo spremeniti v dolgo ječo. Razprava naj bi se končala enkrat v juliju. (ds)

ALI JE BIL SAMOSTOJEN PARLAMENTARNI NA- STOP SLOVENSKE SKUPNOSTI RES NAJBOLJŠA REŠITEV?

Od našega političnega sodelavca

Letošnje italijanske parlamentarne volitve so bile napovedane za 20. junij z volitvami v senat in v poslansko zbornico. Že dolgo je bilo čutiti spricho ponavljajočih se vladnih kriz, da pomenijo te volitve za Italijo zgodovinski dogodek. Ta lahko odpre vlado komunistom in za dolgo časa odstrani vladni monopol Krščanske demokracije, ki že traja od zaključka druge svetovne vojne. Po eni strani je bila menjava vladne garniture zaželjena, da bi novi ljudje pristopili z večjo učinkovitostjo k reševanju socialnih in gospodarskih problemov, ki so se nakopičili ob vsega obžalovanja vredni brezbriznosti vladajočih demokristijanov, kjer korupcija ni bila na zadnjem mestu. Vendar je bilo umestno vprašati, če takšna nova garnitura ne bi sprožila mnogo hujših problemov na dolgo dobo, zlasti še, če bi se le pokazalo, da je bil dvom v privrženost italijanskih komunistov demokratičnim idejam upravičen. Dilema za mnoge volilce je tako bila huda, nič manjša tudi ne za Slovensko skupnost, ki je po zadnjih pokrajinskih volitvah lani postala deželna stranka in je bila njena logična naloga, da zdaj ukrepa v deželni okviru. Šlo je za izbiro: ali naj Slovenska skupnost stopi na volitve s samostojno listo, ali naj se poveže s kakšno drugo stranko, ali pa sploh ne nastopi ampak priporoči svojim somišljenikom, naj volijo eno od italijanskih strank. Odločitev je padla za prvo. Spricho te odločitve so se vedno bolj porajala tri vprašanja: kakšen bo politični položaj Slovenske skupnosti, če zmagajo demokristjani, katerim je na volitvah Slovenska skupnost nasprotovala (o njenem položaju, če bi zmagali komunisti, ni treba imeti nobenega dvoma;) kako bo odrezala Slovenska skupnost na 'deviških področjih predvsem Beneške Slovenije, pa tudi v tolmeškem in pordenonskem okrožju; in tretjič: ali bo ta nova združena slovenska stranka, (kljub razbitju obeh Slovenskih demokratskih zvez, njenih predhodnic) po lanskoletnem osipanju slovenskih glasov le uspela zadržati to upadanje slovenskih demokratskih glasov.

Dasi so izidi volitev pokazali dober napredek v okviru razvoja v Beneški Sloveniji, se upadanje glasov na Tržaškem in Goriškem nadaljuje v nevarni meri, medtem ko je seveda preuranjeno sklepati kakrkoli glede političnih odnosov do vladajoče stranke odnosno koalicije, dokler se osrednji problemi v Rimu ne iredijo.

Izgledi za izvolitev lastnega senatorja ali narodnega poslanca so bili nični, čeprav je tržaški senatni kandidat dr. Dolhar bil mnenja, da bi bilo mogoče doseči zadostno število glasov za mesto lastnega senatorja, če bi vsi Slovenci v deželi volili zanj. Po mojih računih bi bilo potrebnih kakšnih 100.000 glasov za senatorja in med 45.000 in 50.000 glasov za poslanca.

Tega so se dejansko voditelji Slovenske skupnosti zavedali, ker bi bilo otročje pričakovati, da bodo vsi Slovenci volili njihovega kandidata, zlasti še, ko so

našli na komunistični in socialistični listi kandidate slovenskega porekla (v Trstu je zmagala komunistka Jelka Gerbec, dočim socialist Dušan Košuta ni uspel), utegne pa se zboljšati položaj komunista Stojana Spetiča spricho visokega števila preferenčnih glasov). Zato je imel več smisla zagovarjati lastno listo s tem, da hoče Slovenska skupnost obdržati zvezo s svojimi volilci in ohrabriti zlasti beneške Slovence, pa tudi one iz Kanalske doline, Trbiža itd., da se z oddajo volilnih glasov za slovensko listo končno znebijo občutka negotovosti in moško stopijo na svetlo kot Slovenci.

Rezultati v splošnem niso razveseljivi, tudi če bo vsak demokratičen Slovenec vesel napredka v Beneški Sloveniji:

VOLITVE ZA SENAT (7OKROŽIJ)

Dokončni podatki mi niso znani, ko to pišem, ker različni viri navajajo različne številke, vendar pa je varno navajati kot minimalno število glasov, oddanih za Slovensko skupnost, 8998, in maksimalno 9074. (Razlike se pojavljajo za tržaški okrožji, malenkost za goriško, in nekaj več za videmsko okrožje. Če vzamem minimalne številke, je bilo za Slovensko skupnost oddanih

v tržaških okrožjih	5254 glasov
v goriškem okrožju	2430
v videmskem okrožju	390
v čedadskem okr. (Benečija)	320
v pordenonskem okrožju	273
v tolmeškem okrožju (Kanalnska dolina in Trbiž)	331 glasov.

VOLITVE V POSLANSKO ZBORNICO (2 OKROŽJI)

Tu namenoma dodajam tudi podatke iz lanskih upravnih volitev, da moremo videti, kako je stranka pridobila ali izgubila glasove. Ker so bili Goriški priključeni tudi Videm, Pordenone in Belluno, navajam zadevne podatke ločeno:

	1976	1975	+ ali -
Tržaško okrožje	4763	6306	- 1543
Goriška	2353	3436	- 617
Videm, Belluno in Pordenone	1083		+ 1083
	8199	9276	- 1077

Kot zanimivost dodam še podatke za goriško občino s primerjavo za prejšnje volitve:

Senat 1976	Poslan. zb. '76	Občinske '75	Pokraj. '75
1455	1384	1620	1684

Enako zanimive so tržaške slovenske okoliške občine:

	Senat 76	Pokraj. 1975	Poslanske 1976
Devin-Nabrežina	562	660	542
Dolina	512	616	497
Zgonik	173	274	181
Repentabor	91	148	94

Do razlike med številom glasov, oddanih za

poslansko in senatsko zbornico v deželnem okviru ali v posameznih področjih prihaja, ker so za senat volili državljani stari vsaj 25 let, za poslansko zbornico pa državljani stari nad 18 let. Številke kažejo, da v glavnem "starejši" letniki niso vedno vsi volili za slovenske poslance če so že volili za senatorje, od "mlajših" pa še manj. Ta razlika je najbolj vidna v deželnem okviru, ko so nad 25 let stari oddali za senat 8998 glasov (minimalno število), za poslansko zbornico pa nad 18 let stari samo 8199.

Očividno je, da so številni Slovenci oddali svoje glasove Krščanski demokraciji, na Tržaškem pa tudi komunistom, kjer sta bila dva slovenska kandidata. Gre še omeniti, da se je pred volitvami pojavilo na Goriškem pismo od "somišljenikov SDZ", ki je pozivalo volilce, naj volijo Krščansko demokracijo, kot so to delali že poprej. V koliki meri je to pismo povzročilo upad tisoč glasov, je seveda težko reči, gotovo pa je, da so mnogi Slovenci raje volili italijansko Krščansko demokracijo kot pa Slovensko skupnost - iz razlogov, ki jih navajam na začetku tega poročila. Stvar okusa je, če je to mogoče označiti za politično dalekovidnost ali narodno izdajstvo.

Vodstvo deželne Slovenske skupnosti je po volitvah ugotovilo, da je bil samostojen nastop pravilen in utemeljen in da so glasovi Slovenske skupnosti stalni in zvesti. 'Dasi je lista prejela nekaj glasov manj v tržaškem in goriškem okrožju, je Slovenska skupnost vendar svoje pozicije obdržala,' je izjavil deželni politični tajnik dr. Drago Štoka.

V SPOMIN KARLU ČERNICU

V ponedeljek 17. maja je v Gorici umrl upokojeni tovarniški delavec Karel Černic, star 73 let,

Pokopali so ga naslednjega dne na goriškem pokopališču ob lepi udeležbi sorodnikov, znancev, njegovih idejnih somišljenikov in ožjih političnih sodelavcev.

Pokojnik se je rodil v Rupi pri Mirnu 8. maja 1903 in se kmalu po opravljeni osnovni šoli odločil za kamnoseštvo in se v tej stroki dobro izuril. Vendar so ga življenske prilike prisilile, da se je zaposlil tudi v drugih strokah. Po vojni je vse do upokojitve delal v goriški livarni "SAFOG".

Bil je dober družinski oče in kot zaveden Slovenec je svoje otroke vzgojil in narodnem duhu. Kot tak se je vedno zanimal za narodna vprašanja in kot prepričan demokrat se je leta 1947, ko so se še mnogi obotavljali, takoj vrgel na delo kot član Slovenske demokratske skupnosti in sodeloval v vodstvu krovne organizacije SDZ.

Karel Černic je bil globoko vdan narodni stvari, politično razgledan in dosleden v svojem demokratičnem prepričanju. Prav zaradi tega je trpko občutil konec Slovenske demokratske zveze in zavzel negativno stališče do nove slovenske politične organizacije.

Vodstvo Slovenske demokratske skupnosti mu je v priznanje njegovih vrlin podelilo 6. septembra 1975 zlato odličje s sledečo motivacijo: "Slovenska demokratska skupnost v Gorici vam poklanja zlato odličje v priznanje za vaše dolgoletno vestno in požrtvovalno narodno-politično delovanje, ki ste ga kot član naše skupine slovenskih demokratov, kot član vodstva krovne organizacije Slovenske demokratske zveze in tudi kot občinski svetovalec izvoljen na Slovenski listi z znakom lipove vejice opravili za blagor Slovencev v Italiji v duhu demokratičnih načel in starih slovenskih idealov.

V tem delovanju ste se izkazali vztrajnega in neuklonljivega, zavedajoč se važnosti in upravičenosti zahtev našega ljudstva, da se vse njihove pravice zakonsko zavarujejo, ker bi se le na ta način slovenska manjšina v Italiji lahko razvijala in uveljavljala.

Še posebno vztrajno ste vedno zagovarjali poštenost in doslednost vseh slovenskih demokratov pri uveljavljanju demokratičnosti v javnem življenju.

Ponosni smo na vse to vaše nesebično delovanje in vas prosimo, da sprejmete to zlato odličje z znakom naše lipove vejice, kateremu ste bili, ste in hočete ostati vedno zvesti."

Pri odprtem grobu se je od pokojnika v imenu slovenskih demokratov poslovil dr. Sfiligoj, ki je na kratko prikazal njegovo zaslužno delovanje.

Verski obred je opravil msgr. dr. France Močnik, ki je lepo spregovoril o pokojnikovem verskem prepričanju. (nd)

PETER URBANC:

DEGENERACIJA SLOVENSKE INTELIGENCE

Uganka mi je, zakaj se je primarij dr. Julij Zalokar odločil ali dal pregovoriti, da je tako brutalno in nesmiselno napadel pisanje in obstoj KATOLIŠKEGA GLASU v DELU od 3. aprila. Po branju zanimivih in strokovno dovršenih študij o koroških Slovencih smatram dr. Zalokarja za neprimerno bolj sposobnega kakor pa je pokazala njegova neupravičena kritika zamejskemu svobodnemu tisku.

Članek, kot smo to že opetovano brali v sličnih zadevah, ki pridejo iz matične države, je posplošen brez vsakega specifičnega argumenta. Dr. J. Zalokar pade, iz nerazumljivega razloga, na raven propagandnega aktivista, ki si domišlja, da bo napravil v zamejstvu kak vrtis z običajnimi žaljivkami in psovkami za vse ki ne sledijo režimsko linijo SRS. Zanimiva je nova označba slovenske politične opozicije: zdaj smo postali neo-belgardisti, in pri tem ni izključeno, da izumitelji teh novih cvetk mislijo, da nas to prizadene. Argument, da se proti domovini ne sme pisati ničesar slabega, češ, "De patrio nihil nisi bene," seveda predpostavlja, da smatraš današnji režim in domovino za eno in isto; logika, ki se mogoče prime 7 letnih pionirjev.

Obstoj pluralističnega tiska, četudi še tako nasproten in
Konec na 10. strani ★

PODKUPOVALNA AFERA

Zaklad 4000 zlatnikov v banki. Nad pol milijona dolarjev celotne škode.

Podkupovanje zveznih funkcionarjev, poneverbe, črni skladi, skriti zakladi in umazane kupčije sp šest tednov dražili radovednost Slovenije in Jugoslavije. Pred senatom koprskega okrožnega sodišča se je od 15. marca do 30. aprila odvijal proces proti peterici obtoženih iz sezanskega izvozno-uvoznega podjetja Jadran, na katerem so prihajale na dan čudovite grdobije. Glavni obtoženi je bil 42-letni Viktor Žiberna, nekdanji glavni direktor in dosedanji pomočnik glavnega direktorja podjetja Jadran, ki ima samo 4 razrede osnovne šole in nedokončano srednjo pomorsko šolo, a mu ni manjkalo podjetnosti in iznajdljivosti. Ostali obtoženi so bili Janko Paliska, dosedanji direktor uvoznega sektorja; Danilo Gulič, nekdanji direktor računovodsko-finančnega sektorja in dosedanji vodja investicij; Ciril Prešeren, nekdanji direktor sektorja in dosedanji predstavnik zagrebškega podjetja Coopexport; ter Arandjel Djordjevič, dosedanji šef beograjskega predstavništva Jadrana.

Obtožnica jih je dolžila, da so storili vrsto kaznivih dejanj pri uvoznih poslih tako, da so družbeni denar nalagali na skrivne račune in s tem denarjem krili razlike pri slabih poslih ter podkupovali ljudi na odgovornih mestih. Obtožila jih je tudi po členu 100 kazenskega zakonika za kazniva dejanja, s katerimi so spodkopavali gospodarske osnove socialistične zgraditve. Viktor Žiberna je priznaval odgovornost za prikrivanje črnih skladov in trošenje prikritega denarja, izjavljal pa je, da si ni ničesar protipravno prisvojil. Črne sklade naj bi bil nasledil, ko je prevzel posle generalnega direktorja leta 1971, a ko je predajal posle sedanjemu direktorju Vladu Mahniču, ta z njimi ni hotel imeti opravka, čeprav je zanje vedel. Žiberna je imel v banki spravljene 4000 zlatnikov, kar naj bi bilo 32 kg zlata. Trdil je, da so last podjetja, toda leta 1973 jih je štel za svoje, ko je seštevaj premoženje. Veliko denarja je hranil pri materi in ga naložil na hranilne knjižice svojih otrok.

Črni skladi so bili v glavnem naloženi v Trstu. Poročila s sojenja so bila nepopolna, a so navajala na stotine milijonov lir, deset tisoče nemških mark in na tisoče dolarjev; celotna škoda je presegla 10 milijonov dinarjev (okrog £310,000 ali \$550,000). Denar so si pridobili z izrednimi popusti, dobropisi, tečajnimi razlikami, razlikami pri switch poslih in posebnimi popusti, ki jih je dobil Jadran kot protiuslugo za visoke cene. Kako je bilo s tem, je pojasnjeval Paliska na sojenju. Za Feromoto iz Maribora je Jadran uvažal električni kabel preko trgovca v Bonnu. Pri tem si je zaračunal maržo, ki je bila višja, kot je predpisano. Zato je Jadran brž poslal zastopnika v Bonn, ki je toliko časa sitnaril pri nemškem podjetju, dokler ni so popravili računov in ceno povišali. Čudno se sliši, a po pričevanju na sodišču so kapitalistični trgovci neradi izgubljali čas s temi posli. Višja cena je opravičila maržo, ki si jo je zaračunal Jadran. Nemški trgovec je poleg

tega odobril tudi poseben popust, ki so ga naložili v Trstu pri Adria-impexu.

"Pri tem je že dokaj jasno, da je bilo podkupovanje na vse mogoče načine tisto, s čimer je sezansko podjetje začelo pot med konkurenčnimi izvozno-uvosnimi podjetji," je pisal poročevalec DELA 18. marca. V zagovorih obtožencev je prihajalo na dan, da so "usluže" zveznim uradnikom del normalnega poslovanja. "Tovarišu iz direkcije" so morali na primer plačati za uvoz surovega masla za zvezno direkcijo za rezerve živil, kajti za donosen posel se je potegovalo mnogo uvozno-izvoznih podjetij. Jadran je zaslužil 56 milijonov lir in jih vtaknil na skriven račun pri Credito Italiano v Trstu. Za "tovariševega" očeta so kupili kosilnico, čeprav je tovariš najprej govoril o traktorju. Toda ni jasno, če je tovarišev oče kosilnico res dobil.

Žiberna je 19. marca pričal, da je podpisoval plačila za različne reči, ki so jih želeli poslovni partnerji. Kupovali so jih v Trstu za lire, ki so jih dvigali pri Adria-impexu. Sodnik ga je vprašal, kaj je dajal odgovornim delavcem v zveznih organih. "Darila in gotovino," je odgovoril Žiberna. Ko ga je sodnik vprašal, zakaj so jim to dajali, je Žiberna krilil z rokami in dejal: "Da bi nas vsaj sprejeli, kadar smo prišli v Beograd," Sodnik ga je vprašal, če so darila zahtevali. "Tovariš predsednik," je odvrnil Žiberna, "tornil bil nekakšen neposreden dajdam, nikoli niso zahtevali nekaž zato, da bi nekaž določenega storili za nas, za podjetje. Njihove želje so bile posredne, meni nikoli niso naravnost rekli, da bi kaj radi. Bolj so prosili za nekakšno pomoč, za uslugo..."

"In zakaj ste delali usluge?" je vprašal predsednik sodišča.

"Če jih ne bi mi, bi jih pa druga uvozno-izvozna podjetja."

Žiberna je pričal, da so iz Trsta poslali pralni stroj "za tovariša iz sekretariata za finance, na naslov naše tajnice. On je potlej prišel po njega k njej. Sploh pa takim tovarišem nikoli ni bilo zaželjeno pošiljati stvari na prave naslove, največkrat so posredovali naslov sorodnika..."

Sodnik: "Če bi prišel v Jadran človek iz iste zvezne uprave in ne bi bil na vodilnem položaju, bi morda kaj dali?"

Žiberna: "Taki k nam niso hodili."

Predsednik sodišča je prečital "vrsto imen" ljudi na odgovornih delovnih mestih v nekaterih gospodarskih organizacijah in zveznih upravnih organih, ki so se znašla v kazenskem spisu, a časopisi teh imen niso objavili. Sodnik je vprašal, komu so dali podkupnino za konkretno uslugo.

Žiberna: "Nobenemu. Z darili smo pridobivali njihovo naklonjenost. Preden se v Beogradu dobi kakšno dovoljenje, je treba obresti kup pisarn. In tovariš iz sekretariata za finance je interveniral, vsaj mislim tako, da smo naše posle hitreje opravljali..."

"Od kod ste jemali denar za darila?"

"Dvigali smo ga pri Adriaimpexu v Trstu."

"Koliko ste potrošili za posameznika?"

"Različno. Za tovariša iz sekretariata za finance

sem potrošil 300,000 lir za nakup pralnega stroja in hladilnika, 200,000 lir pa sem plačal za popravilo njegovega avtomobila."

"Ali vam je naročil, da plačate za popravilo?"

"On ali naš predstavnik mi je telefoniral, da je v Trstu neplačan račun, Šel sem tja in res plačal na ime naše firme 200,000 lir..."

Poročevalec DELA Jože Vetrovec je preko nedelje vso stvar premislil in v ponedeljkovi izdaji, 22. marca, povzel izjave Viktorja Žiberne, ki da so "izzvenele bolj v to, da je treba biti z ljudmi s položaja zelo prijazni, da je treba z njimi ravnati vsaj tako, da se jim ne zameriš. Ker pa dobivajo nova stanovanja in imajo sploh takšne potrebe kot vsi ljudje, položaj pa tak, da si marsikaj lahko tudi želijo, je treba tem njihovim željam takoj ustreči. Pri tem ne sme biti nobenih nerodnosti. O nekaterih stvareh, kot so devize, denar, način pošiljanja daril in izročanje denarja, ne gre govoriti."

"Podjetje, ki želi, da hitro dobi dovoljenja, ki so potrebna za poslovanje, mora 'že vedeti', kako se tej stvari streže. Vse to megljeno poslovanje otežuje delo sodišča. Vendar pa so dokumenti in izjave številnih prič, od teh, ki sedaj stopajo pred sodnike, pa do onih z nižjih delovnih mest, ki so izjavljali vse kar vedo preiskovalcem, tako identične, da so dokazi o uslugah, ki jim drugače pravimo podkupovanja, na dlani. Pri tem gre za ljudi, ki imajo zaradi visokih funkcij imuniteto," je pisalo DELO.

Član zveznega izvršnega sveta in zvezni sekretar za pravosodje in organizacijo zvezne uprave Ivan Franko je 9. aprila povedal Tanjugu, da so "v člankih s sojenja v Kopru obtoženi ljudje iz zvezne administracije in celo en bivši funkcionar v federaciji, ki je zdaj republiški funkcionar... Hvaležen sem vam, da ste mi dali možnost, da lahko to zanikam. Predvsem zato, ker so s tem neupravičeno vznemirili javnost ter neupravičeno in neodgovorno oblatili posamezne ljudi v zveznem izvršnem svetu in zvezni administraciji... Kar zadeva nekdanjega funkcionarja v federaciji, ki je zdaj republiški funkcionar, so dokumentirano ovrgli vse obtožbe zoper njega. Ugotovili so, da ni imel nikakršnih stikov s posamezniki iz podjetja Jadran, še manj pa je res, da bi ga le-ti podkupili. Ta funkcionar še naprej opravlja svojo funkcijo. Kar zadeva 'vrsto imen', ki da jih je predsednik sodišča zamolčal, je to napisano zelo neodgovorno, ker ni res, da bi kaj zamolčal. Preiskava je pokazala, da obstaja le utemeljen sum, da je neka uslužbenka zveznega sekretariata za tržišče in cene sprejela podkupnino. Odslovili so jo iz službe in zdaj poteka proti njej poleg kazenskega postopka tudi disciplinski postopek zaradi hujše kršitve delovnih dolžnosti."

Franko ni navajal imen in je tako vzbudil nova sumničenja, ugibanja in natolcevanja, ki naj bi jih preprečil. Govorilo se je, da je nekdanji zvezni in sedanji republiški funkcionar, ki je vmešan v to zadevo, nihče drugi kot Mitja Ribičič, nekdanji predsednik zveznega izvršnega sveta in sedanji predsednik SZDL Slovenije. Franko je povedal nekaj krepkih besed "o odgovornosti

novinarjev-poročevalcev s sodnih razprav o gospodarskem kriminalu. Vse te obtožbe so prišle iz ust obtoženih, ki si prizadevajo zmanjšati svojo odgovornost s tem, da obtožujejo kar vse povprek, novinarji pa so te obtožbe posredovali javnosti... Obtoženci se pogostokrat skušajo braniti tako, da s prstom kažejo na neurejen sistem, pomanjkljive predpise, podkupovanje, moralo in podobno. V to nato kot svojevrstno metodo obrambe vpletejo tudi politične dejavnike, državne organe, zvezno upravo in vse tiste, ki so v državi kot 'oblast', ki sprejemajo sklepe, zakone in predpise. Kaj pa je smisel vsega tega? Ni kriv tisti, ki je zares kriv, temveč sistem, družba, predpisi in podkupljiva administracija v državi. In zaradi vsega tega niso obtoženci mogli ravnati drugače, kot so ravnali. Opozoriti moram, da politične implikacije takšnega obveščanja utegnejo biti zelo hude. Mar na tak način obveščamo jugoslovansko javnost? Kakšne so posledice takšnega obveščanja? Čigava je teorija, da je samoupravljanje zmeda, nered? Kdo zahteva 'trdo roko'? Politično gledano, komu gre to v prid?" Franko je dodal, da je do obtožbe prišlo "preprosto tako, da so obtoženi iz podjetja Jadran trdili, da so denar iz 'črnih skladov' uporabljali za podkupovanje posameznikov iz ZIS in zvezne administracije, medtem ko so, po vsem sodeč, ta denar v resnici prihranili zase."

Po dolgi razpravi s prekinitvami je senat kopskega okrožnega sodišča 30. aprila izrekel sodbo. Vseh pet obtoženih je spoznal za krive. Viktorja Žiberne je obsodil na 19 let strogega zapor, kar je leto manj kot najdaljša zaporna kazen po zakonu. Janko Paliska je bil obsojen na 10 let, Danilo Gulič na 12 let, Ciril Prešeren na 7 let in Arandjel Djordjevič na 5 let in pol strogega zapor. Sodišče je izreklo zaplembo imovine prvim trem obtoženim, vsem petim pa je za različna obdobja prepovedalo opravljanje poklica, pri katerem bi razpolagali ali imeli kako drugače opraviti z družbenim premoženjem. Predsednik senata Cvetko Špindler je dejal, da so si obsojenci prilaščali "ogromne vsote denarja," izrabljali družbeno zaupanje, ustanavljali črne sklade, spravljali na skrivne račune velike vsote, ki so jih ustvarjali na račun bonifikacij, tečajnih razlik in popustov. Po besedah predsednika senata je bilo še posebno nemoralno, da so si prizadevali, da so tuja podjetja zvišala ceno, da so lahko razliko spravili v črne fonde. Nič manj nemoralno ni bilo podkupovanje.

"Sodišče je v sodbi natančno razložilo, s kolikšnimi vsotami so obsojenci podkupili, koga so podkupili in zakaj..." je dobesedno pisalo DELO 4. maja, s tremi pikami vred, ne da bi javnosti posredovalo te važne podatke in tako pobilo ugibanja in natolcevanja. Če kaj, je s tremi pikami nakazalo, da se za skopim poročilom skrivajo zelo neprijetne reči. Pri sistemu uvoznih dovoljenj, pri katerem je poslovanje podjetja odvisno od dobre volje uradnika v zvezni upravi, je mazanje koles s podkupovanjem doma la neizbežno.

V Paragvaju so aretirali Hrvata Joza Damjanovića, ki je pomotoma ubil urugvajskega veleposlanika na mesto Momčila Vučkovića, novega jugoslovanskega ambasadorja. Jugoslovanski tisk sumi, da pripada Damjanović hrvatski grupi, ki je bila v zvezi z umorom Rolovića v Stockholmu.

RESNIČNE MEJE GOSPODARSKI RASTI IN NAPREDKU (6)

NEREDKE DOBRINE IN ONESNAŽEVANJE OKOLJA

Kadar se človek začne učiti gospodarsko vedo, mu pojasnijo, da imamo gospodarske dobrine, ki so redke, in druge, ki jih je v izobilju. Zrak in voda sta primer za slednje. Ker sta bili ti dve dobrini prosto na voljo, nista imeli svoje vrednosti oziroma cene in nihče se ni preveč potegoval za njuno lastništvo. Toda v zadnjih dvajsetih letih so postala jezero za jezerom, reka za reko, da celo Sredozemsko morje, umazane vode neprijetnega vonja. Ko se je društvo Mont Pelerin sestalo v Montreuxu, me je zelo motil grozen smrad iz Ženevskega jezera, v katerem sem kot deček včasih tako srečen plaval. Javni protesti zoper take stvari so samo koristni, kajti to je treba izravnati.

Vendar pa še zdaleč ni isto, če govorimo o tem kot pa če sodimo, da je gospodarski napredek zlo in ga je treba ustaviti. Prvič, ni res, da bi bila popolna zveza med gospodarsko rastjo in onesnaževanjem. Nekatero preobljudene zaostale države kot sta Indija in Bangladeš, imajo problem odprtih odvajalnih cevi in onesnažene vode, kar je moč rešiti samo z zajezevanjem rasti prebivalstva in z gospodarskim napredkom.

Drugič, ni res, da bi se onesnaževanje okolja povsod slabšalo. Res je, da so nekatere reke in jezera postala slabša v tem oziru; toda Temzo so očistili in kampanja za čisti zrak je izboljšala ozračje v Londonu in v mnogih drugih velikih mestih.

In to vse dokazuje, da ni nič nepopravljivega, d-ziroma dokončnega v onesnaževanju in da ga je moč - za določeno ceno - odpraviti ali pa vsaj omiliti. To bi se verjetno zgodilo že pred dolgo časa, ko bi onesnaženje prizadelo posamezne gospodarske dobrine, kajti odražalo bi se v gospodarskih računih poedincev, ki bi se sami lotili ukrepanja. Toda onesnaževanje prizadeva javne dobrine, v katere se svobodne dobrine pretvorijo, kadar niso več v prosti dobavi, toda jih kljub temu lahko vsakdo uporablja; onesnaževanje ima tu značaj posttranske zunanosti, to je družbenih stroškov, ki niso odražani v zasebnih računih.

Iz teh razlogov je moč podvzeti akcijo samo s kolektivnimi sklepi, to je s sklepi vlade, in to traja nekaj časa, kajti - vsaj v demokratični državi - je treba pridobiti večino, da uvidi potrebo ukrepanja. Ni povsem res, kot nekateri trdijo, da se odpravljanje onesnaževanja ne kaže v statistikah o narodnem dohodku. Res je, da poslabšanja okolja statistike ne kažejo, toda sleherno ukrepanje v tem pogledu je posebna postavka v računih bodisi v obliki povečanih stroškov, kadar so zasebna podjetja primorana kaj storiti v tem oziru, bodisi v obliki

državnih izdatkov, kadar se naloge loti država sama. Drugi primer je isto kot dodatna kolektivna potrošnja, organizirana od vlade, prvi primer pa skoraj kot davek za konkreten smoter. Ker komunistične države izključujejo ne-produktivne usluge iz svojih statistik o narodnem dohodku, se morda ukrepi proti onesnaževanju ne odražajo v njihovih statistikah; in to morda vsaj delno pojasnjuje, zakaj je v teh državah problem onesnaževanja hujši kot v državah s svobodnim trgom, kjer je, po mnenju nekaterih ljudi, onesnaževanje posledica kapitalističnega pohlepa.

Toda tudi v državah s svobodnim trgom mora ukrepati proti onesnaževanju država, pač zaradi javne narave onesnaženega objekta kakor tudi zaradi zunanostnega značaja onesnaženja samega. Država mora izdati odloke proti določenim procesom, ki povzročajo onesnaževanje tako, da jih prepove ali pa naloži denarne kazni tistim, ki so krivi onesnaževanja, tako da je v njihovo korist, da onesnaževanje vsaj omejijo. Kot pa na splošno velja v gospodarstvu, gre tu za izbiro med različnimi uporabi redkih virov pa četudi na ravni kolektivnih odločitev. Z drugimi besedami, odpravljanje onesnaževanja stane denar. Na voljo je ali več drugih dobrin in manj svežega zraka itd. (to je več onesnaževanja) ali narobe.

Napačno je govoriti da je onesnaževanje posledica prevelikega pohlepa po dobičkih. To sploh ne zadeva dobičke ali pa le malenkostno. Dokler vlada konkurenca, je tendenca vselej, da se cene približujejo stroškom in onesnaževanje ostane prezirano; toda onesnaževanje ne pomaga k dobičkom zato, ker vsi tekmeči prispevajo k njemu. Samo če so razna podjetja različno prizadeta od zakonov proti onesnaževanju, pride do vplivanja na razlike v dobičkih. Podjetja, ki na novo vstopijo v obratovanje, morajo seveda upoštevati v svojih računih razlike v onesnaževanju, kadar izbirajo kraj delovanja. Dobički monopolnih firm se utegnejo spremeniti zaradi uvedbe zakonov proti onesnaževanju - kajti ti zakoni učinkujejo podobno kot davki. Toda načelno mora stroške v zvezi z odpravljanjem onesnaževanja nositi odjemalec in zato je odvisno od splošne javnosti, v kolikšni meri hoče odpraviti onesnaževanje v zameno za zmanjšanje količine materialnih dobrin in drugih uslug.

In to je seveda odločilno. Nekateri ekologi so izpostavljeni posmehu, ker govore kot da bi bila naša sveta dolžnost, da obnovimo naravo kakršna je bila v času pred Adamom in Evo. Avstralski filozof John Passmore jih je izval v članku, ki je izšel aprila 1974 v reviji ENCOUNTER pod naslovom: "Odstranjevanje odpadkov - razmišljanja o ekologični maniji." ¹ Toda Passmore tudi obsoja tiste, ki mislijo samo na to, kako bi proizvedli več in več blaga in uslug ter se pri tem sploh ne ozirajo na človekovo uživanje življenja v zdravih in prijetnih okoliščinah. Vsekakor je treba onesnaževanje pobijati, v kolikor to škoduje človeškemu življenju in ne zgolj zaradi tega, ker bi hoteli ohraniti absolutno čistost narave. Izbire pa so potrebne: in prav zaradi tega bodo države v razvoju verjetno še vedno polagale več važnosti proizvodnji potrebščin kot pa odpravljanju onesnaževanja.

Zadnje razmišljanje v predhodnem poglavju nas je privedlo nazaj k problemu držav v razvoju, kar je v dobri zvezi z novo točko Drugega poročila Rinskemu kljubu, Mesarović in Pestel kritizirata globalni prijem Prvega poročila, ki obravnava gospodarsko rast kot nekaj, kar je povsem homogeno širom po svetu ter zahtevata različne prijeme - to je da naj razvite države nehajo gospodarsko rasti in da naj se ta rast prenese v države v razvoju. To različno rast imenujeta organično in napovedujeta grozljive katastrofe v primeru, da se brezno med gospodarskim blagostanjem raznih držav ne zmanjša. Če pravilno razumem, se bojita, da ne bi prišlo do upora revnih proti bogatim.

Morda je v skladu z nekaterimi idejami o pravičnosti, da ima vsakdo podoben, če že ne povsem enak dohodek. Toda tu nastane vprašanje, kako doseči tako enakost v praksi, kajti moralna načela, ki jih ni moč v praksi izvajati, morajo nujno biti slaba moralna načela, Morda bi lahko porazdelili dohodke enakomerno po svetu, toda to bi bila strahotna administrativna naloga, ki bi dodala bore malo dohodkom najubožnejših, ker je povprečni dohodek na svetu majhen in enakomerna porazdelitev dohodkov bi to povprečje še znižala, ker bi uničila sleherno iniciativo. In tu bi nastala potreba po množičnih državnih podporah.

Toda taka korenita in katastrofalna rešitev verjetno ni tisto, kar sta imela avtorja Drugega poročila v mislih, čeprav pozdravljata dvig cen nafte kot potezo, ki daje več tistim, ki imajo le "naravno bogastvo pa ničesar drugega." Vendar pa je to bore malo prizadelo bogastvo naprednih držav; britanski narodni dohodek (njegova kupna moč) se je zmanjšal za približno 4 odstotke, kar bi bilo z lahkoto nadoknaditi, ko Britanija ne bi imela še drugih težav. Po drugi strani pa so se okoristile le maloštevilne države v razvoju. In pomniti je treba, da pretirano dviganje cen škodi vsakomur.

Sredstvo ki ga Drugo poročilo izbira za dosego organične rasti, "očito sredstvo za zoženje razlik" (str. 58), bi naj bilo dajanje investicijske pomoči. Avtorja pravita, da "količina potrebne pomoči ne bi bila malenkostna in da je ne bi mogli dajati brez slehernih žrtev na strani razvitega sveta." (str. 60). Poročilo računa, da bi za dobo 50 let morali vsako leto prenesti 144 milijard dolarjev (po vrednosti iz leta 1963) iz naprednih držav v nerazvite, kar je približno 25 odstotkov sedanjega bruto narodnega dohodka ZAD. Sedaj dajejo ZAD pomoči v vrednosti 10 milijard dolarjev sedanje vrednosti, v kar so vključene tudi zasebne investicije in posojila. Za to nalogo bi bil res potreben "velenačrt" in tudi "novo človeštvo," ki bi kazalo neizmerno večjo solidarnost in razumevanje za sočloveka kot pa sedaj. Ne gre samo za vprašanje, ali bodo take kreposti obstajale, ampak ali se ne bodo prelevile v svoji pretirani obliki v zlo. Nastati bi namreč mogel položaj, ko bi ljudje v nekaterih državah morali trdo delati zato, da bi ljudem drugih držav oskrbeli lagodno življenje.

zopern, nam je v svobodnem svetu nedotakljiv. Ker je režimu v Sloveniji skoraj že uspelo nevtralizirati glasilo demokratskih Korošcev, nam je Primorska z nekaj maloštevilnimi svobodnimi glasili toliko bolj dragocena. Če pa bi Primorce spravili na kolena, bodo pač začeli s šapirografiranimi letaki, kot se to že dogaja v Trstu, saj svobodnega duha na daljšo dobo zatreti ne moreš.

Psihiatri in psihologi in še posebej dr. Založkar bi slovenskemu narodu napravili veliko uslugo, ako bi napravili psihološko študijo, kako je mogoče, da je bila slovenska revolucija tako krvava in kako je mogoče, da je po doseženi zmagi še spravila skupaj grupo ljudi, ki so na azijski način mučile in zverinsko uničile vojaške oddelke slovenske politične opozicije. Kako je mogoče, da so v Teharjih likvidirali tudi žene, dekleta in dojenčke. Kako je mogoče, da sedaj v tej svoji nepojmljivi primitivnosti nadaljujejo, ko na krajih mučenja in likvidacij prirejajo piknike za izseljence: v Kočevju in Škofji Loki. To je hvaležno in neobdelano polje za slovenske psihologe, ne pa atentat na svobodo besede in tiska.

Kocbekova zagovornika zaprta

Konec maja so v Ljubljani zaprli dva Kocbekova zagovornika; člana okrožnega sodišča v Ljubljani Francija Klančiča in novinarja DELA Viktorja Blažiča. Aretacijo je priznal France Popit, predsednik CK ZKS, predstavnikom uredništev časopisov, radia in televizije iz drugih delov Jugoslavije, ki so 7. junija prišli na štiridnevni obisk v Slovenijo. Popit je povedal, da sta Klančič in Blažič "na Kocbekovi liniji objavljala članke v tržaškem časopisu in na dokaj surov način žalila slovenski narod in skupnost ter 'pripravljala koncept bodoče Slovenije.' Preiskava je v teku in se kmalu pričakuje sodna razprava," je rekel Popit. Velikodušno je priznal, da "ta vrsta naših sovražnikov, z razliko od ustašev in četnikov, deluje politično v oblasti kulture in ne teroristično," a je hudobno dodal, da to "ne pomeni, da se ne bi v gotovem trenutku oprijeli tudi takega delovanja."

Popit je jugoslovanskim novinarjem razlagal politične sposobnosti Slovenije in se hvalil z uspešno politično akcijo komunistov v Sloveniji proti oživljanju klerikalizma. Ponesrečen poskus oživljanja je bil Kocbekov primer lani. Popit je dejal, da so sovražniki komaj čakali, da bi bile proti Kocbeku podvzete administrativne mere, ker bi se dvignil velik prah na zahodu. Zaradi tega so slovenski komunisti obračunali s Kocbekom politično, je dejal Popit. Toda dva Kocbekova zagovornika sta šla v zapor.

¹ John Passmore je izdal leta 1974 v Londonu knjigo "Človekova odgovornost za naravo".

Od meseca do meseca

Evropska konferenca komunističnih partij

Priprave za konferenco evropskih komunističnih in delavskih partij se dolgo niso premaknile z mesta. Redakcijska komisija, ki je pripravljala dokumente za konferenco, se je ponovno sestala v Berlinu 4. maja in je končala sejo zelo pozno zvečer 6. maja. Sporočilo vzhodno nemške agencije ADN je bilo optimistično in je govorilo o zadnjem sestanku komisije junija, nakar naj bi "zelo kmalu" prišlo do konference. Tudi jugoslovanski delegat Aleksandar Grličkov, sekretar v izvršnem komiteju predsedstva ZKJ, je bil po vrnitvi iz Berlina optimističen. Izjavil je, da je komisija naredila pomemben korak. "Pretehtala je večino amandmajev, ki so jih predložile posamezne komunistične partije. Nekaj amandmajev pa še niso mogli obravnavati in to bodo storili v začetku junija. Po vsem sodeč je pričakovati, - če ne bo prišlo vmes kaj nepredvidenega, - da bo konferenca v kratkem." Jugoslovanska delegacija si je prizadevala dati konkreten prispevek, "upoštevaje, da bi čim bolj spoštovali načelo konsenza in ga uporabili tako, da bi bilo sprejemljivo za vse druge partije, hkrati pa pričakujejo, da se tudi druge partije ozirajo na stališča ZKJ in pokažejo razumevanje do njih. Tudi ob tej priložnosti smo skušali preiskusiti, kako se bo v praksi izkazalo načelo konsenza iz Varšave." Grličkov je dejal, da so bile partije mnenja, naj bi bila konferenca konec junija, če bodo vse partije imele čas, da v svojih vodstvih sprejmejo predlagane dokumente.

Na seji komisije za mednarodne odnose pri izvršnem komiteju predsedstva ZKJ 12. maja v Beogradu je bil Grličkov bolj črnogled. V Berlinu so sicer "napravili pomemben korak naprej v usklajevanju posameznih delov osnutka dokumenta" za konferenco in so našli "zadovoljive rešitve" za nekaj vprašanj, "toda hkrati je treba tudi povedati, da o nekaterih zelo pomembnih bistvenih vprašanjih ni bilo soglasja... Gre v glavnem za vprašanja, ki so načelne in bistvene narave. To je eden izmed razlogov, da redakcijska komisija tudi tokrat ni mogla izoblikovati osnutka dokumenta vsaj toliko, da bi ga lahko poslali vodstvom udeleženih partij v proučitev, tako da bi se dokončno izrekle o njem. Treba bo torej še dosti truda in prizadevanj, da bi prišli na čisto o preostalih vprašanjih in sestavili dokument, sprejemljiv za vse partije."

Grličkov je pojasnil, da je načelo konsenza treba "razumeti tako, da se glede važnih in načelnih vprašanj doseže soglasje, ali pa, če ga ne bi dosegli, da ne vztrajajo pri enostranskih stališčih. Temu načelu, ki so ga že na prvem varšavskem sestanku sprejele vse udeležene partije, se ni mogoče izogniti." Vsem partijam je do tega, da bi priprave za konferenco čimprej končali in da bi bila konferenca sklicana "prej ko mogoče." Konferenca naj bi bila tematska in vezana na konferenco o evropski varnosti in sodelovanju v Helsinkih, od katere je preteklo že precej časa. Za ZKJ je "datum konference neposredno odvisen od tega, kdaj bo dokončno iz-

oblikovan dokument v okviru redakcijske komisije in kdaj ga bodo odobrila vodstva udeleženih partij. ZKJ bo svoje stališče do konference in svoje udeležbe na njej dokončno zavzela tedaj, ko bo razpolagala z izdelanim besedilom dokumenta," je dejal Grličkov.

Načelne razlike, o katerih so tudi v Jugoslaviji posredno pisali, so se tikale starega vprašanja, ali je Sovjetska zveza in sovjetska partija vodilna v komunističnem gibanju in so ji druge dolžne pokorščino, ali pa so vse partije enakopravne in slede vsaka svojo pot v socializmu. KPSZ hoče, da bi konferenca sprejela dokument, ki bi določal linijo za vse partije in jih tako podrejal centru. Vrsta zahodno evropskih partij in ZKJ pa bi pristale le na dokument, ki bi izražal za vse sprejemljive misli o miru, varnosti in sodelovanju v Evropi in ne bi nalagal nikakršnih obveznosti. Posebno italijanski KP ni dišalo, da bi se kompromitirala s konferenco tik pred splošnimi volitvami v Italiji 20. junija.

Brežnjev s Smoletom

Generalni sekretar CK KP SZ Leonid Brežnjev je 14. maja v Kremlju sprejel jugoslovanskega veleposlanika Jozeta Smoleta. "Govorila sta o nadaljnjem razvoju in poglobljanju sovjetsko-jugoslovanskega sodelovanja ter o nekaterih aktualnih mednarodnih problemih." Pogovor je potekel "v pristrčnem prijateljskem ozračju," so rekli v sporočilu.

Zahodni časopisi so povezovali sprejem s pripravami na konferenco evropskih partij. Brežnjev naj bi skušal prepričati Jugoslovane, naj pristanejo na sovjetsko zarnisel konference.

Prvi maj

Praznik dela 1. maj so v Jugoslaviji kot ponavadi praznovali z brezdoljem, izleti v letovišča in čez mejo. Tito je odšel na deželo, na posestvo Karadjordjevo v Vojvodini, kjer je 1. maja kosil z vojvodinskimi voditelji in vodilnimi generali. Gosti so bili predsednik predsedstva Vojvodine Radovan Vlajković, predsednik ZK Vojvodine Dušan Alimpić, obrambni minister general armije Nikola Ljubičić z ženo, načelnik generalštaba gen. polkovnik Stane Potočar z ženo in pomočnik obrambnega ministra gen. polkovnik Ivan Dolničar z ženo.

Predsedstvo SFRJ

Na seji v Beogradu 7. maja je predsedstvo SFRJ izvolilo za podpredsednika predsedstva Vidoja Žarkovića, Črnogorca. Funkcijo je prevzel 16. maja za eno leto, kot je predpisano v ustavi. Dotedanjemu podpredsedniku Vladimirju Bakriću je takrat potekel enoletni mandat.

Dan varnosti

Organi za notranje zadeve, nasledniki Udbe in Ozne in KNOJa in VOsa, praznujejo svoj dan, "dan varnosti," 13. maja. Tito je že 7. maja v Beogradu sprejel delegacijo, ki jo je vodil zvezni sekretar za notranje zadeve Franjo Hrljević. Povedali so mu o "perečih varnostnih nalogah," a Tito je "poudaril pomen služb varnosti v okviru sistema družbene samozaščite ter dal priznanje

za dosežene rezultate in podprl orientacijo v delu organov in služb varnosti pri obrambi svobodnega in neodvisnega razvoja naše socialistične samoupravne skupnosti."

Bijedić v Afriki

Predsednik zveznega izvršnega sveta Džemal Bijedić je v začetku maja obiskal štiri zahodnoafriške neuvrščene države; Senegal od 3. do 5. maja, Nigerijo od 5. do 7. maja, Ghano od 7. do 9. maja in Gvinejo od 9. do 11. maja. Vrnil se je zadovoljen z obiskom in razgovori, ki da so potrdili politiko neuvrščenosti in odprli nove možnosti za dvostransko gospodarsko sodelovanje.

Dolanc v Nemčiji

Sekretar izvršnega komiteja predsedstva CK ZKJ Stane Dolanc je bil na obisku v Zahodni Nemčiji od 12. do 15. maja in se je pogovarjal s politikami in voditelji, kot da bi že imel državno oblast v rokah. Kancler Helmut Schmidt ga je sprejel 14. maja in sta "izrazila zadovoljstvo nad dosedanjim uspešnim razvojem odnosov med SFRJ in Zvezno republiko Nemčijo." Schmidt je poudaril, da "obsoja teroristično protijugoslovansko dejavnost ter zagotovil, da je njegova vlada odločena storiti vse potrebno, da bi odstranili te nevezdržne motnje v odnosih med državama," je poročalo DELO. Dolanc in Schmidt sta izmenjala ocene o razvoju v Evropi in o gospodarskih problemih. Z zunanjim ministrom Hansom Dietrichom Genscherjem je Dolanc govoril največ o "bilateralnih problemih med državama," pri čemer sta govorila o rastočem primanjkljaju SFRJ v trgovini z ZRN ter o teroristični dejavnosti emigrantskih skupin v ZRN.

Iz Nemčije se je Dolanc vrnil na letališče Brnik in je izjavil, da je bil obisk "sestavni del kontinuiranega sodelovanja, ki traja že nekaj let med nami in socialdemokratsko stranko." Z obiskom je bil zadovoljen. Nemce je obvestil o pripravah za konferenco neuvrščenih v Colombu, o nadaljevanju helsinške konference v Beogradu in o položaju v mednarodnem delavskem gibanju. "Svoje sobesednike smo opozorili, da je nevarnost izolacije ne samo - da tako rečem - v komunističnem delu mednarodnega delavskega gibanja, marveč je ta nevarnost tudi za socialiste in socialne demokrate in da bi vsakršno zapiranje strank zdaj v tem času, ki zahteva odpiranje in široko platformo v boju za mir in sodelovanje, za demokracijo in nove ekonomske odnose lahko edinole škodovalo interesom delavskega razreda in zavrlo mnoge procese, ki so zdaj v svetu."

Dolanc je povedal, da je bil v pogovorih o medsebojnih odnosih na prvem mestu "problem naše ekstremne emigracije, ki s prostora ZRN deluje proti Jugoslaviji. Kadar rečem naše, me ne razumite napak, kajti tu gre za teroriste vseh mogočih barv. Zahtevali smo, naj naši sobesedniki, predvsem socialisti, storijo vse, da bo vlada, v kateri sestavljajo večino skupaj z liberalci, preprečila in onemogočila to dejavnost z vsemi razpoložljivimi sredstvi. Lahko rečem, da smo glede tega dosegli popolno soglasje" v pogovorih z Willyjem Brandtom,

kanclerjem Schmidtom, zunanjim ministrom Genscherjem, ki je šef liberalne stranke, in s Schroederjem, predstavnikom krščansko demokratske unije. "To je eno redkih vprašanj, do katerih imajo te tri stranke enaka stališča in se strinjajo, da je tu treba nekaj storiti." Govorili so tudi o položaju jugoslovanskih delavcev v ZRN in o gospodarskih odnosih ter poudarili, da je "nemogoč položaj, da se je jugoslovanski izvoz z zvezno republiko zadnja leta zmanjševal, medtem ko je naš uvoz naraščal. Opozorili smo, da bi naši gospodarski odnosi lahko zašli v določeno krizo, če se bo to nadaljevalo," je rekel Dolanc po vrnitvi iz Nemčije.

Tito v Grčiji

Na uradnem in prijateljskem obisku v Grčiji je bil Tito od 10. do 13. maja. Med obiskom so poudarjali balkansko sodelovanje in neuvrščeno politiko, ki da se ji tudi Grčija že približuje. V skupnem sporočilu so tudi izrazili zavzetost za miroljubne rešitve v širšem predelu Sredozemlja, predvsem na Cipru in na Bližnjem vzhodu. Grški časopisi, ki so zaletavi, so pisali, da se bo Tito osebno zavzel za rešitev ciprškega vprašanja po grških željah in bo vplival na Turčijo, da umakne čete iz Cipra.

Tito sprejema

Nekaj dni po Titovi vrnitvi iz Grčije je prišel v Jugoslavijo Bulent Ecevit, vodja turške ljudske republikanske stranke, ki je bil ob turškem napadu na Ciper leta 1974 predsednik vlade in kot tak osebno odgovoren za vojaški poseg. Bil je gost Socialistične zveze, a 18. maja ga je sprejel Tito v Beogradu. V poročilih o Ecevitovem obisku Cipra niso omenjali, toda kot vodja glavne opozicijske stranke, ki v Turčiji še vedno kuje politične dobičke iz posega na Ciper, bi Ecevit vsaj z vzgledom lahko pomirjevalno vplival na stališče turške vlade glede Cipra in pomagal h popustljivejšim pogledom.

19. maja je Tito sprejel generalnega sekretarja KP Španije Santiaga Carilla, ki je bil na obisku na povabilo CK ZKJ.

20. maja je Tito sprejel Radiša Kavavo, ki je predsednik vlade, drugi podpredsednik Združene republike Tanzanije in podpredsednik stranke TANU.

30. maja je Tito v Miločeru sprejel Luisa Cabrala, predsednika državnega sveta republike Gvineje-Bissau, nekdanje portugalske kolonije v Afriki, ki je prva dosegla neodvisnost.

Tito jih ima 84

25. maja so z običajno prireditvijo "dneva mladosti" proslavili Titov 84. rojstni dan. Po telovadnem sporedu na stadionu JNA v Beogradu je Titu mladinec izročil običajno štafetno palico, ki so jo dolge tedne prenašali po vsej Jugoslaviji. Dopoldne je Tito sprejel čestitke najvišjih voditeljev. Govoranco je imel sedanji podpredsednik predsedstva SFRJ Vidoje Žarković.

Proga dolga sto let

Od Beograda do Bara je 28. maja stekel prvi vlak po novi progi, dolgi 476 kilometrov. Zamisel o železnici,

ki bi Srbijo povezala s črnogorsko obalo, se je porodila še v kneževini Srbiji v prejšnjem stoletju. Zato večkrat pravijo, da je proga dolga sto let, kolikor časa je trajalo, da se je zamisel uresničila. Sama gradnja je socialistični Jugoslaviji vzela 25 let. Začeli so jo graditi leta 1951 in so govorili, da jo bodo končali v petletnem planu. A zmanjkalo je denarja, tako da so dogradili z zamudo le del od pristanišča Bara do Titograda in del od Beograda proti Valjevu. Potem so dolga leta le počasi prebijali posamezne tunele, ki jih je na progi veliko, kajti proga teče skozi divje gorato ozemlje. Skoraj četrtnina proge je v tunelih. Med mostovi je posebno slá kovit in znamenit 499 metrov visoki most na Mali Rijeci med Kolašinom in Titogradom. Proga je požrla mnogo naporov in veliko denarja. Odprla je zaostale predele in bo prav po črnogorsko delala z izgubo.

Tito na progi

Prvi vlak na novi progi je bil modri vlak s Titom in drugo gospodo, ki je 28. maja krenil iz Beograda in šele naslednjega dne prispel v Bar. Tito se je ustavljal v krajih ob progi, ki so mu prirejali slovesne sprejeme. Na kosilu v Titogradu 29. maja je Tito odgovarjal na zdravico, izražal priznanje graditeljem proge in poudarjal enotnost Jugoslavije. Govoril je o sovražnikih in jasno namignil, koga ima v mislih:

"Ko govorimo o sovražnikih, je treba reči, da so ozko povezani s tistimi v deželi, ki so resda maloštevilni, vendar glasni. Glasni so zato, ker jim oni od zunaj omogajajo, da jih je mogoče slišati. Kot sem dejal, ti zunanji sovražniki ne želijo Jugoslavije, kakršna je, ker je neuvrščena dežela, ker se razvija hitreje kot številne druge dežele in ima enotno ljudstvo. Takšna Jugoslavija je očitno nekaterim ovira tudi zaradi svojih velikih uspehov, ki jih je dosegla po vojni. Zdaj nam nekateri celo oporekajo, da smo se bojevali, da smo mi bili tisti, ki smo bojevali boj za osvoboditev Jugoslavije. Oporekajo nam tudi vse tisto, kar smo dosegli po vojni. Govorijo, da smo se izneverili socializmu, da nismo za proletarski internacionalizem. Rad bi vedel, kdo je dal več za proletarski internacionalizem, kot je dala Jugoslavija. Od samega začetka našega boja smo pomagali drugim, čeprav je nam samim marsičesa primanjkovalo, pomagali smo vsem, ki so se bojevali za svojo svobodo in neodvisnost. Tudi današnji nudimo nemajhno pomoč osvobodilnim gibanjem v Afriki in Aziji in drugje. Zaradi tega ima Jugoslavija velik ugled v svetu.

"Toda, kot sem poudaril," je dejal Tito, "so tudi taki, ki z različnim pisanjem oporekajo naš prispevek. Še več, gredo celo tako daleč, da nas ne omenjajo med glavnimi pobudniki neuvrščenosti. Toda v Beogradu je bila prva konferenca, na kateri so bila določena načela neuvrščenosti. Na vseh črtah izvajajo pritisk na nas; nekateri bi hoteli, da se za nas celo ne bi vedelo. Vendar smo mi nad vsem tem, naš ugled se krepi vse bolj in bolj in nihče ne more uspeti v takšnih namerah."

O enotnosti in neuvrščenosti je Tito govoril na končni postaji v Baru 29. maja: "Mi, ki smo prelili toliko krvi, smo se zavedali, kaj bi pomenila nova vojna. Ko je prišlo do vrhunca hladne vojne, ko je obstajala nevarnost,

da bi prišlo celo do nove svetovne vojne, se nas je sestrvalo nekaj. Nehru, jaz, Naser, Sukarno in Nkrumah smo se srečali in razpravljali o tem, kaj bi bilo treba storiti. Dali smo pobudo za prvo konferenco neuvrščenih dežel v Beogradu. O tej konferenci je marsikaj znanega. Toda kaže, da je bilo nekaterim mnogo do tega, da bi tega ne omenjali, da Jugoslavije tukaj sploh ne bi bilo. Toda prav na beograjski konferenci so bila sprejeta načela neuvrščenosti. Kaj je bilo v njih dominantno? Šlo je za boj proti vojnám, nevmešavanje v notranje zadeve drugih narodov, solidarnost z vsemi narodi sveta, aktivno koeksistenco itd."

Tito je govoril o ogromni moralni moči in vplivu neuvrščenih v svetu. "Toda na svetu so ljudje, ki jih ovira tako pomemben dejavnik, kot so neuvrščene dežele, ki predstavljajo vest človeštva. Njihovi politiki, politiki imperializma, je neuvrščenost ovira. Ovira jih enakopravna udeležba vseh dežel pri urejanju mednarodnih problemov. Želeli bi izločiti ogromen del človeštva iz vsakodnevne mednarodne politike, ki pomeni izrabljanje, kolonializem itd." je dejal Tito v Baru.

Vsem ki berejo jugoslovansko časopisje, je jasno, kdo so tisti sovražniki, ki dolže Jugoslavijo, da se je izneverila socializmu, in je ne omenjajo med glavnimi pobudniki neuvrščenosti. Jugoslovanski časopisi so namreč poročali o sovjetskih člankih v tem smislu.

Mariborsko letališče

V ravnini južno od Maribora so 29. maja slovesno odprli novo mariborsko letališče, ki so ga gradili od aprila 1974. Stalo je 140 milijonov dinarjev. Vzletišče je dolgo 2500 m in široko 45 m, letališka ploščad meri 150 krat 112 metrov. Letališče ima kontrolni stolp, restavracijo, skladišča in potrebne prostore za potniški, blagovni in mednarodni promet. Le prometa zaenkrat nima zagotovljenega. Pripravlja se, da bo vsaj pet let obratovalo z izgubo. Kranjski nevoščljivci pravijo, da letališče v Mariboru sploh ni bilo potrebno, ker vsa Slovenija še za Brnik ne zmore dovolj prometa. Mariborsko letališče naj bi bilo plod škodljivega lokalnega šopirjenja z dragimi prestižnimi objekti. Mariborčani upajo, da bodo pridobili čarterske polete za avstrijske letoviščarje. Z nizkimi pristojbinami so pritegnili nekaj prevoznikov, ki vozijo Avstrijce na poceni počitnice v sončne dežele. Za avstrijskega turista pomeni to neudobno vožnjo z avtobusom iz Gradca ali celo Dunaja do Maribora, ki traja dlje kot polet recimo v Španijo.

Potres na Tolminskem

Potres, ki je 6. maja ob 9h zvečer hudo stresel Furlanijo, kjer je bilo ubitih okrog 1.000 ljudi, se je čutil po vsej Sloveniji, a posebno je prizadel Tolminsko. Smrtnih žrtev v Sloveniji ni bilo, toda precej je bilo ranjenih, ker so se poškodovali, ko so v strahu skakali skozi okna. V Bovcu, Tolminu, Kobaridu in Novi Gorici so mnogi prespali noč na prostem. V novi bolnišnici v Novi Gorici je nastala panika. Na novi stavbi je popokalo nekaj sten. Tudi v Bohinju, na Jesenicah in v Kranjski gori je bilo precej strahu in nekaj porušjenih dimnikov. Na Tolminskem je ostalo 1.800 ljudi brez strehe nad

glavo, ker so bile hiše tako poškodovane, da ni bilo v njih več varno stanovati. Podrlo se je tudi nekaj starih šol in javnih poslopij.

Zakon o verskih skupnostih

Zbor občin skupščine Slovenije je 26. maja sprejel besedilo novega zakona o pravnem položaju verskih skupnosti v SRS. Osnutek tega zakona so predložili lani okrobra (gl. KT 435-436). Podpredsednik komisije SRS za odnose z verskimi skupnostmi Tone Poljšak je ob sprejetju besedila v zboru občin izjavil, da so bili h javni razpravi pritegnjeni predstavniki vseh verskih skupnosti v republiki. "Večina pripomb, ki so jih dali predstavniki verskih skupnosti ali so bile izražene v javni razpravi iz vrst drugih udeležencev, je bila konstruktivnih. Zato smo jih tudi smotrno vnesli v besedilo predloga zakona v tem smislu, da jasneje določajo, kaj je oziroma kaj ni verska dejavnost," je povedal Poljšak.

✱ ZAKLJUČEK UVODNIKA S PRVE STRANI:

Parlamentarne volitve v Italiji in slovenska manjšina: Pobuda za samostojen nastop je mogla priti iz Ljubljane

nastopa Slovenske skupnosti. Toda ne iz kakih simpatij do te stranke ampak zgolj zato, da čim več možnih glasov odvzame krščanskim demokratom. Na Primorskem so celo prepričani, da je pobuda za samostojen volilni nastop Slovenske skupnosti prišla iz Ljubljane, kar je bilo potem na prefinjen način servirano preko rdečih agentov vodstvu Slovenske skupnosti, ki da je nasledlo vabi. Otipljivega dokaza za to seveda ni, toda dejstvo, da tako Ljubljana kot tržaška rdeča tovarišija nista izrecno napadali Slovenske skupnosti, prej govori za verjetnost tega ma-

neva kot ne. S takšno politiko namreč Ljubljana ni mogla ničesar zgubiti ampak vse samo pridobiti. Ker izvolitev kandidata Slovenske skupnosti sploh ni bil možen, tudi nevarnosti s te strani ni bilo. Enako se ni bilo bati za tradicionalne rdeče volilce ljubljanske ali rimske podanosti, ki vedo kako morajo glasovati. Bati se je pa bilo, da bi s slovenskimi demokratičnimi glasovi porasli glasovi Krščanske demokracije, kar bi lahko ogrozilo rdeče kandidate. Zato je bilo treba glasove Slovenske skupnosti nevtralizirati.

Ko to pišemo, ne mislimo, da ne bi smelo priti do lastne slovenske demokratske liste. V mislih imamo njeno povezavo, seveda za neko konkretno ceno, z listami Krščanske demokracije. V širšem pogledu in dolgoročno bi to utegnulo biti za slovensko manjšino bolj ugodno, kot lastna lista, kajti dvomimo, če ima slovenska stvar kakšno možnost pridobitve z morebitno komunistično zmago, dočim vemo, da so Slovenci nekaj dosegli od krščanskih demokratov. Lahko bi celo več, če bi vodili realističnejšo politiko in se ne klali med seboj.

Uredništvo

Kaže, da bodo edini jugoslovanski živosrebrni rudnik v Idriji zaprli. Svetovna cena tej kovini je 85 dolarjev za jeklenko, proizvodna odn. prodajna cena v Idriji pa znaša 365 dolarjev. Vzrok tako visoki razliki je v veliki meri v zastareli opremi rudnika in da drugod po svetu kopljejo rudo v dnevnikih kopih. Trenutno znaša svetovna zaloga živega srebra enoletno proizvodnjo (295.000 jeklenk), kar gotovo tudi vpliva na sorazmerno nizko ceno.

V Duesseldorfu je bil izvršen atentat na jugosl. podkonzula Vladamira Topića, ki pa ni uspel. Nemška policija je aretirala dva Hrvata. O samem poteku atentata sta nemški tisk in TANJUG prinesla različni verziji.

KLIC TRIGLAVA

Uredništvo in uprava: 76 GRAEME ROAD ENFIELD MIDDX Tel. 01-363 5097

KLIC TRIGLAVA je politično neodvisen list, ki izhaja enkrat na mesec. Izdaja ga SLOVENSKA PRAVDA, združenje svobodnih in demokratičnih Slovencev. Njeno mnenje predstavljajo le članki, ki so podpisani od izvršnega odbora. Urejuje Dušan Pleničar.

Enoletna naročnina:

Naročnina za letalsko dostavo je navedena v oklepajih.

Avstralija	5.00 (8.00)	Kanada	6.00 (9.50)
Avstrija	80.—	Nemčija	16.—
Francija	25.—	U. S. A.	6.00 (9.50)
Italija	3000.—	Velika Britanija	2.20

Ostale evropske države: 2 funta (sterling) v odgovarjajoči valuti

Južna Amerika: 2 funta (sterling) – letalsko: 3 funti – odn. temu odgovarjajoča valuta

Naročnino v Severni Ameriki je treba poslati na naslov:

Mr Tine Kremžar, 11047 – 110 St. Edmonton, Alta., Canada

Naročnina v evropskih državah je plačljiva z mednarodno poštno nakaznico po navodilu uprave, v ostalih državah po navodilu uprave.

KLIC TRIGLAVA PRODAJAJO

v Trstu: Chiosco Tranvie Opicina na Trgu Oberdan

v Gorici: Katoliška knjigarna, Piazza Vittoria 20.